

קבלת כספים מהקרן לידידות

בחודשים האחרונים עלתה על שלחנה של החברה בישראל האפשרות להיתמך בכספים המועברים למדינה מתרומות של נוצרים אוהדי ישראל. סוגיית קבלת כסף מנוכרים הינה עתיקת יומין. מסורת הפסיקה אפשרה באופנים שונים קבלת תרומות מנוכרים אוהבי ישראל. לא כאן המקום להרחיב בדיון ההלכתי אולם יש לעמוד על שני היבטים יסודיים. עיקר האיסור נאמר ביחס לנוכרים שהם עובדי עבודה זרה, וכאשר יש בכך משום ביזיון לאומי, ולדוגמה כאשר יהודי נוטל צדקה מנוכרי בפרהסיא. במקרה כזה יש משום ביזיון לא רק לנוטל אלא גם לציבור היהודי כי נראה שהוא אינו דואג לצרכיהם של העניים בתוכו, ובכך יוצא לעז על ישראל ומחולל שם שמים (ה' מתנות עניים ח,ט). בנוסף, יש חשש סביר שהנותנים ינצלו זאת לפאר את העבודה הזרה או ח"ו להזיק ליהודים. ברם, שונה הדין לגבי בן נח שאם "נתן צדקה – מקבלין ממנו" (ה' מלכים י,י), או במקום שאין בכך ביזיון (ראה שו"ת בית שערים או"ח סי' סא), ואף יש מגדולי הראשונים שחילק בין אם ניתן בדרך צדקה או בדרך מתנה (יד רמ"ה ב"ב ו; וראה גם שו"ת ציץ אליעזר חלק טו סי' לג).

לאורך הדורות הכירו חכמי ישראל בצורך לקבוע את היחס הנכון בין ישראל לאומות העולם. מחד, למנוע השפעות זרות. ומאידך הכירו שיש להיזהר שלא יהיה ריחוק גדול בין יהודים לשאינם יהודים, כי היחס הנכון בין ישראל לעמים הוא המאפשר את גילוי היעוד של ממלכת כהנים וגוי קדוש.

לאורך ההיסטוריה חלו שינויים והתפתחות תרבותית בעמים ובדתות, ואף תרמו לכך חדירת הרעיונות התנ"כיים לבין האומות (רמב"ם ה' מלכים יא,ד). כבר התוספות (סנהדרין סג,ב) פסקו שהנוצרים אינם עובדי עבודה זרה, ואף ידועה שיטת המאירי (עבודה זרה כו,ב), ובעקבותיהם הלכו גדולי האחרונים (ראה: ר' יעקב עמדין שו"ת שאילת יעבץ ח"א סי' מא; מהר"ץ חיות, מאמר תפארת ישראל עמ' תפט; הגרי"א הנקין, קץ הימין, הדרום כרך י, תשי"ט, עמוד 7-8, ועוד).

קביעתם של בעלי התוספות חשובה ביותר, כי היא אפשרה למעשה את שינוי הגישה ומערכת היחסים בין ישראל לנוצרים. אמנם היו כאלו שלא קיבלו את הפסיקה הזו, אבל ברור שהשיטה הנ"ל משקפת הבנה לשינויים שחלו בדתות, ויש לפסיקה זו השלכות חשובות. בנוסף, בדורות האחרונים חלה תמורה היסטורית בזרמים שונים בנצרות ובפרט בדור האחרון, ואף תרמה לכך שיבת ישראל לארצו. בהקשר לכך יש לציין בייחוד את התנועות בנצרות שהתקדמו באהבת שלום וביחס ליהודים.

דורנו נתברך בברכה מיוחדת שהרבה דורות ציפו לה, לראות במימוש הבטחת ה' בשיבת ישראל לארצו. הזדמנות זו מטילה עלינו את האתגר לקיום המטרה ההיסטורית של עם ישראל "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש". בכל תקופה ותקופה נדרשת התבוננות באופן שבו יש ליישם את היעוד ההיסטורי הזה.

במישור העובדתי הכסף הניתן על ידי הקרן לידידות נתרם ע"י הנוצרים האוונגליסטים. תנועה זו תומכת בעם היהודי ומאמינה שעם ישראל צריך לשמור על דתו שלו, ושיבתו לארץ ישראל היא חלק מהגשמת היעוד היהודי, ולפיכך תומכת בישראל ובציונות. הכסף נאסף ממספר גדול של תורמים הנוודים סכומים קטנים דרך קרן מרכזית. הכספים ניתנים למטרות שונות כגון חסד, חינוך ועוד.

בנידון דידן הכסף ניתן באופן מרוכז ומועבר לגוף ממסדי - קרן היסוד, והיא מעבירה אותו לצרכים השונים. יש לעמוד על נקודה מרכזית בנידון דידן - לתורמים אין הכרות אישית וישירה עם אלו הנהנים מהכסף, ואין להם השפעה אישית עליהם. בנוסף, בבירור שנערך עם הגורמים הרשמיים במשרד החינוך הוברר שלא תהיה שום מעורבות של הקרן המגייסת את הכסף בתכנים שיועברו במסגרת הקייטנות.

מעתה, בנידון דידן הואיל ולפי דעת התוספות אין לנוצרים הללו דין עובדי עבודה זרה, וגם אין לחשוש לביזיון הואיל ואדרבה סיבת הניתנה היא משום הערכתם הגבוהה לעם ישראל. אין לחשוש להשפעה של התורמים בשל העובדה שאין קשר ישיר עם המקבלים, ובפרט נוכח העובדה שהדבר נתון לפיקוח של הרשויות ויש התחייבות לאי מעורבות של הקרן בתכנים.

ומאידך, במישור הלאומי בעצם קבלת הכסף יש הזדמנות לחיזוק השלום בין ישראל לעמים, ובמישור האישי כלפי אזרחי המדינה הכסף מסייע לציבור גדול להקל מעליו את העול הכלכלי, והרי כבר נאמר דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום. לפיכך מותר לקבל את התמיכה הניתנת מכספי הקרן לידידות, ויש להכיר תודה על נדיבות הלב הבין-לאומית.

הכו"ח